

apunts

MEDICINA DE L'ESPORT

www.apunts.org

EDITORIAL

De les revistes als recursos continus

From journals to continuing resources

És sabut que les primeres publicacions periòdiques impreses apareixen a Europa a mitjan s. XVII. Les circumstàncies econòmiques del moment afavoreixen el desenvolupament de les comunicacions, cosa que facilita una distribució sovintejada de les publicacions. Inicialment aquestes publicacions eren uns butlletins de notícies, que es denominaven *gazetta*, *courrier*, *news* o *gaceta*, segons la llengua en què eren impreses. La distribució de la còpia múltiple -enfront del manuscrit- i ràpida estava supeditada a la freqüència del servei postal. Aleshores ja es pot parlar de periodicitat. Com a successores d'aquestes gasetes apareixen les publicacions periòdiques degudes a la iniciativa oficial, com el *Journal des sçavants*, que constitueix una fita important en la història de la ciència. Es tracta d'una revista erudita fundada per Denis de Sallo, sota el patrocini de Colbert, que recollia inicialment les novetats bibliogràfiques, tot i que més endavant inclouria també ressenyes de llibres. El *Journal des sçavants* aparegué per primera vegada a París el 5 de gener de 1665 i inicialment tenia una periodicitat setmanal. Seguiren altres revistes científiques a Europa, que també inclouen en el títol el mot "journal" i, posteriorment, la comunitat científica adoptà aquesta denominació per indicar la publicació que vehicula els avenços de la ciència. És per això que quan parlem de revistes científiques no podem deixar d'esmentar la importància d'aquest tipus de publicacions en el sistema de comunicació científica. Així ho van entendre un grup de metges especialistes en medicina de l'esport quan van fundar el 1964 a Barcelona una revista especialitzada que portava per títol *Apuntes de medicina deportiva*. Amb els anys, aquesta revista ha sofert una sèrie de canvis de títol, degut a l'evolució de la disciplina, i als successius canvis de filiació, depenent de la institució que editava la revista en cada moment. La història recent de la revista *Apunts, medicina de l'esport* s'inicia el 1986, quan es veié la

necessitat de separar en dues branques la revista fundada el 1964, fet que es plasmà a nivell bibliogràfic com una revista amb dues sèries, una referida a la medicina de l'esport, *Apunts, medicina de l'esport* i una altra a l'educació física, *Apunts, educació física i esports*, que edita l'INEFC.

Sense entrar en detalls sobre la importància de les revistes electròniques, cal dir que l'expansió s'inicia a la darrera dècada del s. XX, i es produeix un canvi qualitatiu en el món científic i editorial que té una àmplia repercussió en el món bibliotecari. El canvi de patrons que provoca el panorama digital afecta la producció i distribució de les revistes. A més dels editors apareixen nous agents, com els agregadors de continguts. En l'entorn tecnològic es parla de plataformes i de portals. Les biblioteques científiques deixen de subscriure títols i inicien la contractació de paquets de revistes. Més enllà de la informació proporcionada per les bases de dades bibliogràfiques, es valora l'accés al text complet. La terminologia bibliotecària incorpora els conceptes de metadades i de recerca federada. Al seu torn, les institucions responsables de la normalització en biblioteconomia i documentació han hagut de consensuar una sèrie de termes nous, per designar noves realitats. A partir de 2002 s'abandona la vella expressió de "publicació periòdica" o "seriada" i hom parla de recursos continus. Així una revista, electrònica quant a la forma, és un tipus de recurs continu com també ho és un lloc web, tot i que aquest darrer és a més, un recurs actualitzable, contràriament al contingut de la revista que es considera tancat, una vegada ha estat publicada a Internet.

Aquests canvis en el paradigma editorial no podien deixar indiferent el consell editorial de la revista *Apunts, medicina de l'esport* i a partir de 2006 optà per abandonar l'edició impresa i publicar únicament l'edició digital; per fer-ho escollí una empresa editora, de reconeguda solvència en el camp de les revistes biomèdiques, Doyma que posteriorment fou

absorbida per Elsevier. L'edició impresa d'*Apunts, medicina de l'esport* havia estat indexada a les bases de dades més prestigioses d'esports, Sportdiscus i Héradclès i en aquesta nova etapa de publicació digital, *Apunts*, ha estat inclosa a l'IBECS i forma part del dipòsit institucional cooperatiu RACO. Creiem que des de 2006, amb aquesta nova versió, s'ha assolit un dels reptes de la societat de la informació en facilitar l'accés al text complet a través del web.

No hi ha dubte que l'augment de les publicacions electròniques ha incrementat les citacions a referències electròniques, que sovint s'allotgen en URLs poc estables. Ha calgut desenvolupar tecnologies que permetessin la interconnexió, així com crear normes i implementar protocols. CrossRef va néixer el 2000 com una associació sense ànim de lucre amb la missió de facilitar la identificació fiable dels continguts electrònics i fer possible els enllaços permanents. Amb el temps ha esdevingut un servei d'enllaços, en què hi participen els editors de revistes científiques i els acords CrossRef vinculen tots els editors. CrossRef proporciona una infraestructura d'enllaços a través d'un indicador persistent anomenat DOI (Digital Object Identifier). Semblantment a la composició d'un ISBN, un DOI està format per una cadena alfanumèrica que té dos components, l'un identifica l'entitat que registra l'objecte i l'altre identifica el propi objecte digital. Dins el sistema CrossRef cada DOI s'associa a un sistema de metadades (descriptives per a la recerca del contingut, tècniques de l'entitat digital, i de preservació de l'arxiu digital). De manera que si canvia la URL, l'objecte digital té la mateixa identificació i és redireccionat. DOI i Open URL són tecnologies complementàries que permeten els investigadors arribar als continguts primaris.

Apunts, medicina de l'esport, a partir d'aquest primer número de 2010 posa en funcionament un canvi que afecta el procés de producció. El llenguatge de marques, HTML, que defineix l'estructura i contingut dels recursos electrònics és substituït per un altre estàndard de la mateixa família, l'XML, que es considera optimitzat per a usos web.

Una altra millora introduïda consisteix en donar a conèixer el dipòsit d'articles acceptats. Així el lloc web apunts.org, a més d'hostatjar la revista digital *Apunts, medicina de l'esport*, també acull una secció de "Post-prints", que algunes editorials anomenen "Online first" és a dir, es posa en funcionament un dipòsit digital (repository)

que permet l'accés a articles que ja han estat acceptats per publicar, però que es volen difondre abans de ser inclosos en un número determinat de la revista. Cada article d'aquesta secció té adjudicat un DOI, cosa que l'identifica i el fa recuperable a la xarxa. No es pot oblidar el valor del web com a eina de recerca de la informació.

Cada vegada es tenen més indicadors per mesurar la producció científica dels investigadors i les estadístiques han permès avaluar el rendiment, és a dir, l'ús de les revistes. Tenint en compte que *Apunts* ha rebut 83.513 visites el primer semestre de 2009, la direcció es planteja un altre repte, que la revista sigui inclosa al *Journal Citation Report* de l'ISI.

Si abans esmentava la contractació de paquets de revistes per part de les biblioteques, per acabar voldria referir-me a una anècdota que recull Miquel Tèrmens en la seva tesi doctoral¹. Diu Tèrmens, en parlar del cost dels paquets de revistes, que Karel Hunter, Senior Vicepresident d'Elsevier Science va ser consultada a finals de 1992 per dirigents de la Library of Congress sobre els preus dels paquets de les revistes electròniques. A la pregunta què valdrien totes les revistes que es publicaven, no sols les d'Elsevier, ella va gosar dir que la xifra podia oscil·lar entre els 2000 o 2500 milions de dòlars. L'editora va obtenir el següent comentari d'un dels seus interlocutors "That's two bombers. I can do that". És a dir, això són dos bombarders, puc assumir-ho". Em sembla que si les nostres administracions destinessin una petita part del pressupost a l'adquisició de paquets de revistes electròniques, la investigació al nostre país en sortiria beneficiada.

Bibliografia

1. Tèrmens, Miquel (2007) La cooperació bibliotecària en l'era digital. Consorcis i adquisicions de revistes a les biblioteques universitàries catalanes. Barcelona, Universitat de Barcelona. Tesi doctoral. Disponible a <http://www.tesisexarxa.net/>.

Maria Lluïsa Berasategui Dolcet
Secció de Documentació i Publicacions del Consell
Català de l'Esport de la Generalitat de Catalunya,
Barcelona, Spain
Correu electrònic: mlberasategui@gencat.cat